

Stýrihópur

Tillögur um rýningu á biðlista barna og ungmenna eftir sálfræðipjónustu miðstöðva og mat á framkvæmd þjónustunnar

Kynning fyrir Velferðarráð 6. desember 2024

Kynnir er formaður hópsins

Kolbrún Áslaugar Baldursdóttir, sálfræðingur og borgarfulltrúi Flokks fólksins

Inngangur

- Tillögurnar eru unnar af starfshópi samkvæmt erindisbréfi dags. 19. júní 2024. Hópnunum var ætlað að skila tillögum fyrir miðjan nóvember 2024.
- Tillögurnar eiga sér rætur í hópnunum og í samtölum við marga fagaðila og annað starfsfólk Skólaþjónustunnar
- Starfshópin skipa; Kolbrún Áslaugar Baldursdóttir, borgarfulltrúi Flokks fólksins, formaður, Þorvaldur Daníelsson, fulltrúi Framsóknarflokksins og Ellen Calmon, fulltrúi Samfylkingar.
- Starfsmaður hópsins var Hákon Sigursteinsson verkefnastjóri farsældar barna.

Hópurinn fundaði tólf sinnum.

- Gestir fundanna voru samtals 23 aðilar víðsvegar úr kerfinu.
  - Skóla- og frístundasviði (sviðsstjóri, fagstjórar grunnskóla)
  - Velferðarsviði (sviðsstjóri, deildarstjórar barna og fjölskylda, framkvæmdastjóri barnaverndar)
    - Miðstöðvum (deildarstjóra barna- og fjölskyldna, talmeina- og sálfræðinga)
    - Keðjunni (framkvæmdastjóri og deildarstjóri)
  - BUGL (deildarstjóri faghópa og ráðgjafi)
  - Geðheilsumiðstöð barna (framkvæmdastjóri)
  - Félagi talmeinafræðinga á Íslandi (fyrrverandi formaður)

Hlutverk og helstu viðfangsefni í erindisbréfi

- Hlutverk hópsins er að leita leiða til að stytta biðtíma barna eftir sálfræðipjónustu miðstöðva.
  - Helstu viðfangsefni:
    1. Rýna hvað mörg börn á biðlistanum fengið aðlagaða þjónustu eða hluta af þjónustu í skóla- og frístundastarfinu eða frá miðstöð?
    2. Hvaða þjónustu er helst óskað eftir samkvæmt tilvísun/beiðni?
    3. Hvaða breytingar þarf að gera á fyrirkomulagi sálfræðipjónustu miðstöðva til að gera hana skilvirkari?
    4. Meta hvaða breytingar þurfi að gera á fyrirkomulagi skólaþjónustunnar til að gera hana skilvirkari og hvernig hægt er að gera fagvinnuna heildstæðari.
    5. Hvernig fagfólk geti unnið í teyllum til að frumgreining geti tekið á öllum þáttum í einni lotu.
    6. Annað sem hópurinn telur mikilvægt að ávarpa.

Samnefnari viðmælenda

- i. Aukinn stuðning við snemmtæka íhlutun og þrepaskiptan stuðning
- ii. Fræðsla fyrir kennara um málproska, hegðun og námsörðugleika
- iii. Samræma og styrkja verklag lausnar-teyma sem er hluti af snemmtækri íhlutun
- iv. Aukin viðvera sérfræðinga í skólum og aðkoma þeirra að málum á fyrri stigum
- v. Tilvísun/beiðni um ósk frekari íhlutunar sérfræðinga kemur aðeins til ef úrræði snemmtæktrar íhlutunar (lausnar-teyma) hefur ekki nægt eða borið árangur.

Helstu niðurstöður

- Auka fræðslu og þjálfun kennara í að bera kennsl á hegðunar- náms- og tilfinningavanda og mögulega talmeinvanda sem gæti verið undirliggjandi þáttur
- Samhliða aukinni fagmenntun, setja á laggirnar sérhæfða málproskahópa í leik- og grunnskólum fyrir börn með málproskavanda og önnur talmein til að hægt sé að hefja talþjálfun og -örvun undir handleiðslu talmeinafræðinga.
- Foreldrar barna með talmein þurfa sambærilega fræðslu varðandi um þjálfun og örvun.

Helstu niðurstöður

- Samræma verklag lausnar-teyma og vinnu miðstöðva
- Styrkja lausnar-teymin sem eiga að vera í öllum skólum, með fastri viðveru sérfræðinga í teyminu
- Styrkja þarf hliðvörslu í lausnar-teymum og á nemendaverndarráðsfundum til að tryggja að mál séu ekki send til meðferðar sérfræðinga (fari á biðlista á miðstöðvum) án þess að málsmeðferð og fyrirbyggjandi úrræði í skóla og frístundastarfi séu fullnýtt

Helstu niðurstöður

- Auka þarf viðveru sérfræðinga á vettvangi skólanna
- Sérfræðingar skólaþjónustu komi inn í málin strax á fyrstu stigum: aðstoð við kennara á vettvangi, viðtöl við börn og foreldra, skimanir og önnur sérfræðiaðstoð – gegnum lausnarþeymi og nemendaverndarráð

Útfærsla: Hluti sálfræðinga út í skólum, hluti á miðstöðvum að sinna greiningum

- Fjölga stöðugildum, bæði sálfræðinga og talmeinafræðinga, en brýnt er að fjölga talmeinafræðingum strax

Helstu niðurstöður og áhrif þeirra

- Samhliða aðkomu sérfræðinga á fyrstu stigum mun draga úr eftirspurn og ásókn eftir sérfræðipjónustu á seinni stigum

Beiðnum fækkar og biðlistar styttnast

- Sérfræðingar nýtast best komi þeir sem fyrst að málum barnanna þegar upp kemur vandi
- Foreldrar barna sem eru í ferli fá fræðslunámskeið í grunnatriðum uppeldistækni
- Fræðsla til foreldra verður fastur liður í ferlinu og mun Keðjan annast hana

Helstu niðurstöður

- Námskeið í málaskrá sett á Torgið á meðan beið er eftir stafrænni lausn (Búi)
- Tilvísanir útfylltar samkv. leiðbeiningum BBB þar sem fyrri úrræði eru rakin og ástæður fyrir ósk um frekari aðkomu sérfræðinga. Haka þarf í öll box
- Skýrt þarf að vera í beiðni um hvers sé óskað af sérfræðingum miðstöðvarinnar
- Fjarlægja þarf tvöfalt skráningarkerfi sem hefur truflað og hægt á vinnslu

Helstu niðurstöður

- Bæta þarf yfirsýn mála, skráningar þurfa að vera markvissar
- Fylgja þarf eftir tímamörkum fyrir vinnslu mála
- Tryggja að þegar ákall berst, til dæmis ef foreldrar óska viðtals þarf að bregðast strax við
- Tilvísanir til sérfræðinga fá ekki endanlega afgreiðslu og inngöngu á biðlistann nema að undangenginni aðkomu sérfræðinga að málinu gegnum teymi í skóla

Helstu niðurstöður

- Barn á biðlista bíður ekki lengur en 4-6 vikur eftir þjónustu miðstöðvar
- Miðstöðvar vinni mál í þverfaglegum teyllum með skilgreindan tímaramma og unnið verði í samfellu (ekki í bútum)
- Bið eftir “frekari” þjónustu verði undantekning
- Loka skal málum þegar verki samkvæmt beiðni er lokið, að undangengnum skilafundi þar sem tillögur til úrbóta og úrræða eru lagðar fram
- Efla samstarf við heilbrigðiskerfið, samræma greiningarferli, deila upplýsingum

Helstu niðurstöður

- Endurmat á greiningu vitsmunapróska (WISC) ætti að vera undantekning
- Endurmat aldrei unnið nema niðurstöður og tillögur frá fyrri aðkomu hafi verið fullreyndar með óviðunandi árangri

Tillaga Stýrihópsins nr. 1

- Kolbrún Áslaugar Baldursdóttir, borgarfulltrúi Flokks fólksins, Þorvaldur Daníelsson varaborgarfulltrúi Framsóknarflokksins og Ellen J. Calmon borgarfulltrúi Samfylkingar, öll aðilar í stýrihópi um rýningu á biðlista barna og ungmenna eftir sálfræðipjónustu miðstöðva og mat á framkvæmd þjónustunnar leggjum fram eftirfarandi tillögu.
- Lagt er til að borgarstjórn samþykki að fjölgað verði um eitt stöðugildi talmeinafræðings í skóla- og frístundapjónustu á hverri miðstöð. (ath. ekki staðfest Þorvaldur og Ellen verði með í þessari tillögu)
- Áætlaður heildarkostnaður er 64 milljónir á ársgrundvelli sem yrði fjármagnaður af liðnum ófyrirséð.
- Tillagan var samþykkt með 20 atkvæðum borgarfulltrúa Sjálfstæðisflokksins, Samfylkingar, Framsóknar, Pírata, Viðreisnar og Flokks fólksins gegn atkvæði borgarfulltrúa Vinstri grænna að vísa tillögunni til meðferðar stýrihóps um rýningu a biðlistum barna og ungmenna eftir sálfræðipjónustu miðstöðva og mat á framkvæmd. Borgarfulltrúar Sósíalistaflokks Íslands sitja hjá við afgreiðslu málsins.

- Greinargerð
- Stýrihópur hefur verið að störfum síðustu vikur og rýnt biðlista barna til sérfræðinga skólaþjónustu og aðdraganda að beiðnum til sérfræðinga sem eru sálfræðingar og talmeinafræðingar ásamt fleiri sérfræðingum. Markmið með vinnu hópsins er að gera biðlistann þannig úr garði að hann sýni raunverulega stöðuna og skoði hvernig hægt sé að gera vinnuna skilvirkari.
- Tölfræðin
- **Ein af mörgum niðurstöðum hópsins er að brýn nauðsyn sé að fjölga stöðugildum talmeinafræðinga. Á biðlista eftir talmeinafræðingum skólaþjónustunnar eru núna 493 börn. Þar af 277 á bið eftir fyrstu þjónustu og 216 á bið eftir annarri þjónustu talmeinafræðinga. Biðin felst m.a. í að 83 börn bíða eftir framburðargreiningu, 28 börn bíða eftir talþjálfun, 227 börn bíða eftir málþroskagreiningu og 33 börn bíða eftir ítarlegri málþroskagreiningu.**
- Kjarnahlutverk talmeinafræðinga
- Stýrihópurinn átti samtál við fulltrúa talmeinafræðinga og var það þeirra álit að snemmtæk íhlutun skipti sköpum í tilfellum barna sem glíma við málþroskavanda eða önnur talmein. Nauðsynlegt er að hafa talmeinafræðinga til að greina vandann strax í upphafi skólagöngunnar og leggja línur að framhaldi í öfluggu samstarfi við starfsfólk á vettvangi barnanna í skólunum. Horfa þarf í auknum mæli til málþroska barna og þeirra áhrifa sem hann getur haft fyrir barnið til framtíðar ef ekki næst að vinna með og leiðrétta talmeinið. Beina þarf sjónum að málþroska barna eins fljótt og hægt er því barn á máltökualdri er móttækilegra fyrir leiðbeiningum og mögulegri íhlutun á vettvangi.
- Oft er vangreindur málþroskavandi undirrot annarra vandamála sem þróast sökum þess að barn hefur ekki fengið aðstoð. Aðkoma talmeinafræðinga að talþjálfun og málörvun í leikskóla er mikilvæg ekki hvað síst til að veita starfsfólki, foreldrum og öðrum sérfræðingum faglega þekkingu og veita leiðbeiningar um hvernig megi hefja þjálfun strax á vettvangi barna í skólanum og á heimilum.
- Nota má í auknu mæli fyrirliggjandi skimunartæki og matslista sem bæði leikskóli og grunnskóli nýta með reglubundnum hætti. Í mörgum tilvikum skiptir aðkoma talmeinafræðings miklu máli til að greina vandann og í kjölfarið bjóða upp á ráðgjöf og leiðbeiningar til að hefja þjálfun á vettvangi með starfsfólki skólanna. Einnig er mikilvægt að veita ráðgjöf til annarra sérfræðinga og foreldra.
- Meginkjarni þessarar tillögu er að talmeinafræðingar séu á vettvangi skólanna eða sem næst vettvangi en einnig að talmeinafræðingar séu tiltækir til að greina vandann, hjálpa til við að rýna vandann og lausnir hans með foreldrum og öðrum sérfræðingum.

Tillaga stýrihópsins nr. 2

- **Tillaga um aukið fjármagn til námskeiða fyrir börn og foreldra**
- Lagt er til að borgarstjórn samþykki að auka framboð bæði lengri og styttri námskeiða fyrir foreldra. Í þessu sambandi er mikilvægt að foreldrum sé gert skylt að mæta á stutt námskeið í grunnþáttum uppeldisfræði ef barn þeirra er komið í vinnsluferli Skólapijónustu og er ábyrgðaraðili Keðjan
- Áætlaður kostnaður er 14 m. kr. sem yrði fjármagnaður af liðnum ófyrirséð.
- **Greinargerð**
- Borgarfulltrúi Flokks fólksins hefur fengið upplýsingar um að börn og foreldrar þurfi að bíða lengi eftir að komast á námskeið sem þessi enda talin afar hjálpleg og gefandi fyrir börn og foreldra. Til eru borginni að kostnaðarlausu stutt og hnitmiðuð námskeið í helstu grunnatriðum uppeldistækni Einnig lengri námskeið. Langur biðlisti er á PMTO námskeið sem reynst hafa vel. Ekki þarf sérmenntað fagfólk til að keyra öll þessi námskeið og mætti t.d. í styttri námskeiðum í uppeldistækni fá nema í félagsvísindum og sálfræði til að keyra þau. Slík námskeið ættu að vera í boði vikulega. Önnur gagnleg námskeið fyrir börnin eru t.d. Klókir krakkar. Bið er slæm fyrir börn og auðvitað alla aðra líka. Börn og aðrir viðkvæmir hópar eiga einfaldlega ekki að þurfa að bíða.
- Samþykkt að vísa tillögunni til meðferðar stýrihóps um rýningu á biðlistum barna og ungmenna eftir sálfræðipjónustu miðstöðva og mat á framkvæmd. Borgarfulltrúar Sócialistaflokks Íslands og Vinstri grænna sitja hjá við afgreiðslu málsins.

Að lokum

- Tildrög hópsins var hröð fjölgun barna á biðlista frá 2018 til 2024
Grunur um að úrræði og aðkoma fyrri stiga hafi oft ekki verið fullnýtt
- Að leiðbeiningum BBB væri ekki fylgt nægjanlega vel
- Í ljós kom að víða var pottur brotinn, á mörgu þurfti að skerpa og margt að ydda, laga, bæta við og henda út
- Hafist var handa í að taka til á biðlistanum, finna gömul mál, ljúka þeim, taka út endurmatsmál og loka málum sem höfðu dagað uppi á biðlistanum
- Fjöldi mála á biðlistanum hefur í kjölfarið snarlækkað

Að lokum - framhald

- Tiltekt heldur áfram og til að ljúka yfirferðinni og fá fullvissu um að biðlistinn endurspegli í ríkari mæli raunverulega stöðu mála lagði hópurinn til að í desember verði ferlið “fryst” á meðan verið er að ljúka heildarskoðun biðlistans.

TAKK FYRIR